

Sinikka Torkkola

TUTKIMUSRAUHAN JULISTUS

Jos opetusministeriön suunnitelmat yliopistolaitoksen kehittämisestä tuottavat toivotun tuloksen, niin muutaman vuoden päästä suomalainen korkeakoulujärjestelmä on virtaviivainen, Sanghain-listan kärjessä keikkuva tutkimustehdas. Tutkimuksessa on keskitytty tärkeisiin ja olennaisiin aiheisiin, eikä mitään turhaa eli tuottamatonta tutkita. Huippututkimuksen ansiosta kansantalous kukoistaa ja tutkijat paistattelevat kansainvälisen maineen loistossa. Näinköhän?

Tutkimuksen ja opetuksen arjessa ahertavat eivät kuitenkaan tahdo uskoa, että hallinnollisilla ja organisatorisilla muutoksilla voitaisiin parantaa tutkimuksen ja opetuksen laatua. Muutosprosessien tarvitsema työaika on poissa tuottavasta työstä eli opetuksesta ja tutkimuksesta. Laadunvarmistusjärjestelmä tarkoittaa konkreettisesti laatupapereiden ja -lomakkeiden täyttämistä, eikä huomion kiinnittämistä toiminnan varsinaiseen laatuun. Työajankohdentamisella puolestaan tavoitellaan entistä tehokkaampaa työajan käyttöä. Mutta tehostuuko ajankäyttö, jos kohdentaminen haukkaa vuosittaisesta työajasta useita päiviä. Onko kohdentaminen edes tutkimuksen ostajien eli rahoittajien edun mukaista? Kun menen ostamaan kirjaa, ei minua kiinnosta, miten paljon aikaa tekijältä on mennyt kirjan kirjoittamiseen, vaan se, saanko rahalleni vastinetta. Eikö sama logiikka toimikaan tutkimuksen ostamisessa?

Tutkimusyhteisön ulkopuolisten kehittämistavoitteiden toimivuus joutuu tieteen tekemisen rutiineissa tuon tuosta koetukselle. Kansainvälisyys on aina ollut luonteva ja olennainen osa tieteen tekemistä. Mutta kun hallinnollisin päätösin pyritään vauhdittamaan kansainvälistymistä, syntyy kummallisia kansainvälisyysnäytelmiä. Jotta tieteellinen konferenssi saisi taloudellista tukea, on konferenssissa oltava kansainvälisiä luennoitsijoita. Käytännössä maineikkaan tiedegurun saaminen pohjolan perille on usein mahdotonta. Niinpä innostavan esitelmän sijaan yleisölle saatetaankin tarjoilla toisinto parin vuoden takaisesta artikkelista tai tiivistelmä oppialan peruskurssista. Kansainvälistyminen merkitsee käytännössä englanniksi puhumista ja kirjoittamista; niinpä kansainväliseksi tiedetilaisuudeksi voitaneen tilastoida sekin, kun suomalainen esitelmä suomen-englanniksi täysin suomenkieliselle yleisölle.

Tutkimuksen kehittämisen nimissä Suomeen luotiin 1990-luvun puolivälissä myös tutkijakoulujärjestelmä. Tavoitteena oli taata väitökseen johtavalle tutkimukselle kunnolliset puitteet. Tavoite oli mitä kannatettavin. Samalla kun uudistus takasi monille väitöskirjantekijöille tutkimusrauhan, se tuotti myös omituisia sivuvaikutuksia. Tutkijakoulujen myötä väitöskirjaa tekevät tutkijat muuttuivat tutkijakoulutettaviksi tai tohtoriopiskelijoiksi. Tohtorin tutkinnon nimittäminen tutkimuksen ajokortiksi merkitsi maistereiden tutkimusvalmiuksien mitätöintiä ja tutkijan peruskoulutusajan pitenemistä viidestä yhdeksään vuoteen. Oliko tämä todella tarkoitus – vai vain yksi innokkaan kehittämisen aiheuttama vahinko? Sittemmin opetusministeriö on alkanut suositella nimekkää nuorempi tutkija. Tutkijoiden eurooppalaisen peruskirjan mukaan tutkijat

ovat ”ammattilaisia, jotka ideoivat tai luovat uutta tietoa, tuotteita, prosesseja, menetelmiä ja järjestelmiä sekä hallinnoivat niitä koskevia hankkeita”. Tohtorin tutkinto ei ole tutkija-nimikkeen edellytys. Näistä suosituksista huolimatta tutkijakoulutettava ja tohtoriopiskelija -nimikkeet ovat juuttuneet yliopistojen henkilöstöluetteloihin.

Näyttää siis siltä, että viime vuosina tehty kiivas yliopistojen ja tutkimuksen arvioiminen ja kehittäminen on paitsi kuluttanut runsaasti sekä aikaa että paperia myös tuottanut tukun kyseenalaisia tuloksia. Ehdotan, että ministeriöt suuntaavat hetkeksi katseensa oman toimintansa arviointiin, pysäyttävät uudistuspyöränsä ja antavat tutkijoiden ja tutkijaopettajien keskittyä olennaiseen eli tutkimukseen ja opetukseen. Hanketauko aloitettakoon julistamalla tutkimusrauha:

Täten julistetaan yleinen tutkimusrauha kehottamalla kaikkia hallinnollisia kehittäjiä ja uudistajia jättämään akateeminen tutkijayhteisö rauhaan. Tutkimusrauhan aikana tutkijoita lähestytään vain tutkimukseen liittyvissä asioissa. Se, joka rikkoo tutkimusrauhaa lähettämällä mietintöjä, kyselyjä, suunnitelmia tai lomakkeita on raskauttavien asianhaaran vallitessa syyllistynyt tutkijahäirintään ja hänet määrättäköön lähestymiskieltoon.

Tämän vuoden ensimmäinen numero merkitsee paluuta kymmenen vuoden takaiseen aikaan, jolloin *Tiedotustutkimus* julkaisi neljä niin sanottua tavallista numeroa vuodessa. Viimeiset kymmenen vuotta *Tiedotustutkimuksen* ensimmäinen numero on ollut *Journalismikritiikin vuosikirja*. Yhtäältä vuosikirja on osaltaan vauhdittanut journalismikritiikkiä, rakentanut siltaa journalismin tekijöiden ja tutkijoiden välillä sekä tuonut uusia lukijoita akateemisen yhteisön ulkopuolelta. Toisaalta vuosikirja on vienyt tilaa tieteellisiltä artikkeleilta ja keskustelultakin. Väli vuoden viimeisen ja seuraavan vuoden toisen numeron välillä on merkinnyt monen kuukauden hiljaisuutta viestinnän tutkimuksen suomalaisella kentällä. Julkaisutauko on osunut myös vuoden kierron ehkä aktiivisimpaan aikaan ja ollut senkin vuoksi pulmallinen. Paluu vanhaan käytäntöön merkitsee, että *Tiedotustutkimusta* julkaistaan tänä vuonna viisi numeroa, sillä *Journalismikritiikin vuosikirja* julkaistaan sekä lehden ylimääräisenä numerona että verkossa. Tämä järjestely tarkoittaa kustannusten nousua ja siksi paperisesta vuosikirjasta peritään erillinen maksu. Sen voi maksaa yhtä aikaa tilaus- tai jäsenmaksun kanssa. Maksutta vuosikirjaa voi lukea verkossa.

Tiedotustutkimuksen 31. vuosikerta avataan journalismin tutkimuksella. Titus Hjelm analysoi artikkelissaan asiantuntijuuden rakentumista suomalaisissa saatananpalvontaa käsittelevissä uutisissa. Maija Töyry puolestaan tutkii naistenlehtijournalismia konsepti-käsitteen näkökulmasta. Kauko Pietilä palaa julkiso-käsitteen äärelle ja kysyy, voiko yleisö sittenkään olla julkiso. Julkaisemme myös käännöksen Karol Jakubowiczin esitelmästä, jossa hän erittelee julkisen palvelun median rahoitusmalleja. Esitelmää kommentoi Taisto Hujanen, joka muun muassa esittää, että valtiollisen rahoituksen löytämiseksi pitäisi käyttää verotuksellista mielikuvitusta. Pysimme kommenttipuheenvuoroa myös viestintäministeri Suvu Lindéniltä. Hän kuitenkin kieltäytyi kommentoimasta Ylen rahoitusta, sillä hän halusi antaa Ylen rahoituksen uudistamista valmistelevalle työryhmälle työrauhan. Voisikohan Lindén opastaa ministerikollegoitaan antamaan rauhan myös tutkijoille?